

Analýza právní kvalifikace v případě Lukáše Nováčka

a

úvahy nad aplikací trestního práva ve specifických bezpečnostních kontextech

1. Kontext a představení případu

Lukáš Nováček (pocházející z Karlovarského kraje, v době skutku 27 let) byl obviněn z toho, že v roce 2015 odjel do oblasti Donbasu na východě Ukrajiny a účastnil se aktivit proruských separatistických ozbrojených skupin. Státní zastupitelství jej vinilo ze spáchání trestného činu teroristického útoku podle § 311 trestního zákoníku a zároveň ze účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 trestního zákoníku (ČeskéNoviny.cz, 2022).

Případ prošel dvěma stupni řízení:

- **První stupeň** (8. září 2021, Krajský soud v Plzni):
Soud uznal Nováčka vinným z trestného činu teroristického útoku i z účasti na organizované zločinecké skupině a uložil mu trest odnětí svobody v trvání 20 let.
- **Druhý stupeň** (11. ledna 2022, Vrchní soud v Praze):
Odvolací soud změnil právní kvalifikaci a dospěl k závěru, že neexistují dostatečné důkazy o tom, že by se Nováček přímo účastnil bojů. Trestný čin teroristického útoku proto zrušil a ponechal pouze odsouzení za účast na organizované zločinecké skupině, za což uložil trest odnětí svobody v trvání 6 let. (Novinky.cz, 2022)
- **Nejvyšší soud** (listopad 2022):
Nováček podal proti rozhodnutí odvolacího soudu dovolání, v němž tvrdil, že jednal v „omylu o skutečnostech“ (nevěděl, že jde o takovou skupinu). Nejvyšší soud však dovolání zamítl a potvrdil šestiletý trest uložený odvolacím soudem. (Kilián, 2022)

Datum	Událost
22.7.2015	Odlet Nováčka z Prahy do oblasti Donbasu (Ukrajina).
7/2015-1/2016	Působení v oblasti Luhansku / Doněcku.
25.1.2016	Překročení ruské hranice.
31.1.2016	Žádost o náhradní pas na Velvyslanectví ČR v Moskvě, návrat do Prahy.
8.9.2021	Krajský soud v Plzni: trest 20 let odnětí svobody za teroristický útok a účast na organizované zločinecké skupině.
9/2021	Podání dovolání.
11.1.2022	Vrchní soud v Praze: zrušení rozsudku, nově uložen trest 6 let odnětí svobody.
21.11.2022	Nejvyšší soud: zamítnutí dovolání, potvrzení trestu 6 let.

(Kilián, 2022, ChatGPT)

2. Analýza případu

2.1 obligatorní znaky skutkové postavy trestního činu

- **Objekt:**

Objektem tohoto trestného činu je chráněný společný zájem, a to zájem státu a společnosti na potlačování organizované kriminality(Šmejce, 2023). (Hlava X zvláštní části TZ: trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných(§ 323 - § 368))(Zákon Pro Lidi, 2009).

- **Objektivní stránka:**

Objektivní stránka trestného činu podle § 361 zahrnuje jednání spočívající v tom, že pachatel se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo jí poskytuje podporu. Jak uvádí Šmejce, konstrukce objektivní stránky tohoto trestného činu je založena na třech alternativách způsobu jednání:

- (1) založení organizované zločinecké skupiny (alinea 1),
- (2) účast na její činnosti (alinea 2), nebo
- (3) podpora organizované zločinecké skupiny (alinea 3). (Šmejce, 2023)

Současná úprava § 361 v tomto směru navazuje na dřívější § 163a, přičemž nevyžaduje, aby pachatel již spáchal konkrétní dílčí úmyslný trestný čin. Postačí samotné členství či jiná forma zapojení do fungování skupiny, například organizační, logistická nebo jiná podpůrná činnost. To odpovídá tomu, že již při založení organizované zločinecké skupiny se předpokládá záměr soustavně páchat úmyslnou trestnou činnost.

Je tedy možné uvést, že ačkoli Lukáš Nováček vykonával v rámci skupiny pouze kuchařské a obdobné podpůrné činnosti, které zdánlivě nemají přímou příčinnou souvislost s konkrétní škodou nebo trestným následkem, z hlediska fungování organizované zločinecké skupiny se jedná o relevantní logistickou podporu, která umožňuje stabilitu a provoz celé skupiny. Takové jednání proto naplňuje alternativu „účasti“ či „podpory“ podle § 361.

- **Subjekt** – pachatel: Obecný subjekt – fyzická osoba, občan ČR

- **Subjektivní stránka:**

Přestože pachatel tvrdil, že nevěděl, že jde o organizovanou zločineckou skupinu, nejvyšší soud dovodil, že Nováček byl dostatečně obeznámen se situací na Ukrajině a s charakterem povstaleckých ozbrojených skupin, které vystupují proti vládě svrchovaného státu(ČeskéNoviny.cz, n.d.).

V daném případě tak vznikl spor o formu úmyslu – zda se jednalo o úmysl přímý,

nebo úmysl nepřímý. Soudce Zelenka se přiklonil k závěru, že nebyl prokázán přímý záměr bojovat, a tedy šlo spíše o úmysl nepřímý.

Jak uvádí Šmejce, trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině je trestným činem úmyslným, přičemž postačí úmysl nepřímý.

2.2 Získání důkazů a hodnocení jejich věrohodnosti

V případě Lukáše Nováčka policie a státní zastupitelství pracovali především s digitálními a mediálními důkazy – tedy fotkami, videi, rozhovorem a online komunikací. Tyto důkazy pocházely z jeho vlastních zařízení (mobil, notebook), veřejně dostupných médií nebo jeho účtů na sociálních sítích. Následuje přehled důkazů a rozdílného hodnocení v prvním a druhém stupni:

- Fotky v uniformě a se zbraněmi
 - Jak byl získán:
Policie po návratu obžalovaného z Ukrajiny zajistila jeho elektroniku. V telefonu a notebooku našli fotky, kde pózuje se zbraní nebo v uniformě proruských jednotek. Některé snímky byly také dostupné online (např. z rozhovorů).
 - Hodnocení soudu I. stupně:
Považoval je za přímý důkaz účasti na bojových operacích. Podle soudce byla tvrzení o kuchyňské práci „neuvěřitelná až absurdní“ (Novinky.cz, 2022).
 - Hodnocení odvolacího soudu:
Soudce Martin Zelenka poukázal, že takové fotky nemusí odpovídat realitě. S odkazem na znalecký posudek uvedl, že Nováček „machroval, frajeřil“, měl silnou potřebu uznání, a mohlo jít jen o pózování (ct24.ceskatelevize.cz, 2021).
- Videá z válečné zóny (v mobilu)
 - Jak byl získán:
Zajištěná z telefonu obžalovaného policií po jeho návratu do ČR.
 - Hodnocení soudu I. stupně:
Videa považoval za důkaz, že se pohyboval ve válečné oblasti a byl přítomen při střetech.
 - Hodnocení odvolacího soudu:
Odmítl tuto interpretaci. Video nemuselo být natočeno obžalovaným, není jisté, že je na něm ani že se účastnil bojů. Chybí přímý důkaz. Soud výslovně uvedl: „neexistuje žádný konkrétní jednoznačný důkaz, že se skutečně zúčastnil bojů“ (Novinky.cz, 2022).

- Rozhovor pro ruská média

- Jak byl získán:

- Veřejně dostupný videozáznam rozhovoru, kde Nováček hovoří ozbrojený a v uniformě o „boji proti fašistům“ na Donbase.

- Hodnocení soudu I. stupně:

- Považoval video za přímé přiznání účasti na boji, potvrzující jeho motivaci a záměr(Novinky.cz, 2022).

- Hodnocení odvolacího soudu:

- Soud akceptoval možnost, že šlo o zinscenované vystoupení za úplatu (údajně dostal 2000 rublů). Uvedl, že video má spíše propagační charakter, nikoliv důkazní váhu přímé účasti.

- Příspěvky a zprávy na sociálních sítích

- Jak byl získán:

- Policie zajistila část jeho komunikace a veřejné příspěvky, kde psal o svých zážitcích z Donbasu(iROZHLAS, 2021)

- Hodnocení soudu I. stupně:

- Použil je jako podpůrné důkazy, svědčící o jeho úmyslu účastnit se bojů.

- Hodnocení odvolacího soudu:

- Přihlédl ke znaleckému posudku, podle něhož měl Nováček potřebu uznání a často přeháněl. Soud uvedl, že „chvástavé projevy nemusí být v souladu s realitou“(Novinky.cz, 2022).

2.3 Vyšetřování případu Lukáše Nováčka prováděla Národní centrála proti organizovanému zločinu (NCOZ), tedy celostátní útvar Policie ČR se specializací na závažnou trestnou činnost s mezinárodním přesahem. Podle tiskových zpráv a sdělení ČT24 a iROZHLAS z dubna 2021 byli Nováček a další osoby zadrženi policií právě na základě vyšetřování NCOZ. Příklad dozorovalo Vrchní státní zastupitelství v Praze. Tato skutečnost potvrzuje, že šlo o případ s nadregionálním a bezpečnostně-politickým významem, který přesahoval rámec krajských struktur Policie ČR(iROZHLAS, 2021; Štěpánek, n.d.).

3. Poznatky z této látky a úvahy nad případem:

3.1 Zásada in dubio pro reo a otázka přímé bojové účasti:

Z mediálních informací je patrné, že snížení trestu z 20 let na 6 let bylo založeno především na tom, že se nepodařilo prokázat „přímou účast na bojích“. V situaci, kdy

chybí přímé důkazy, soud uplatnil zásadu in dubio pro reo. Prokázání přímé účasti na boji je obecně velmi obtížné. Podobně tomu bylo například v případě Sukup, kde obhajoba tvrdila, že se nepodařilo prokázat spáchání trestných činů – fotografie ani mediální výroky nebyly dostatečné (ČT24,2023). Je pochopitelné, že člověk obvykle nefotografuje v okamžiku, kdy čelí ostřelování, a v tomto případě rovněž nebyli k dispozici svědci, kteří by potvrdili přímou bojovou účast.

Naopak v jiném podobném případě byl trest naopak zvýšen z 5 na 20 let – u Alexeje Fadějeva. V rozsudku soudce Vrba zmínil například to, že se Fadějev podílel na odpálení tankového granátu nebo házel granáty. Na základě toho byl považován za účastníka bojových akcí (ČT24,2021). Ve veřejně dostupných informacích však není zcela jasné, jak přesně byly tyto skutečnosti prokázány.

3.2 Psychiatrický posudek a určení formy úmyslu v právní kvalifikaci

V případě Nováčka hrála roli také skutečnost, že po návratu z Ukrajiny podstoupil psychiatrickou léčbu. Psychiatrický posudek zde slouží k objasnění psychického stavu a trestní odpovědnosti. Podle zásady odpovědnosti za zavinění je trestní odpovědnost založena na existenci psychického vztahu pachatele ke skutečnostem, které zakládají trestný čin. Soud prvního stupně vyhodnotil tento fakt jako důkaz přímé účasti na bojích – pokud by nebojoval, proč by potřeboval léčbu? To bylo chápáno jako podpora přímého úmyslu (úmysl přímý).

Soud druhého stupně však dospěl k závěru, že psychické obtíže nemusí nutně pocházet z bojů. Mohly být způsobeny prostředím, ve kterém se ocitl, nebo jeho „nezralou osobností“, která mohla vést k přehánění vlastních zkušeností. V takovém případě lze vyvodit maximálně nepřímý úmysl (úmysl nepřímý).

U trestného činu § 361 účast na organizované zločinecké skupině postačuje i nepřímý úmysl, a proto mohl být tento trestný čin uznán jako naplněný. Naproti tomu trestný čin § 311 Teroristický útok vyžaduje přímý úmysl, tedy vědomý a jasný záměr ohrozit nebo narušit zájmy státu. Proto odvolací soud uznal, že subjektivní stránka § 311 nebyla prokázána, a k tomuto trestnému činu nedošlo.

3.3 Stabilita vs. proměnlivost trestní praxe

Po skončení jednání uvedl Nováček před novináři, že považuje svůj rozsudek za nespravedlivý, jelikož podle jeho názoru může aplikace stejného ustanovení trestního zákoníku vést k odlišným trestům v závislosti na změně mezinárodního politického kontextu (ČeskéNoviny.cz,2022). To vyvolává pocit určité právní nestability a nejednotnosti, což se také objevuje v reakcích veřejnosti v mediálních diskusích

(Novinky.cz_Diskuze,2021) Otázkou tedy je, zda tento dojem odpovídá skutečnosti.

3.3.1 zda byl porušen princip „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege“

Podle Zásady „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege“ je jednání třeba hodnotit podle práva účinného v době činu.

Ačkoliv se někdy uvádí, že novelizace v roce 2016 (Zákon č. 455/2016 Sb.) zpřísnila trestní sazby (Rekawek, 2021), tato změna nevytvořila pro Nováčka novou, přísnější skutkovou podstatu. Jeho jednání v letech 2014–2016 již tehdy naplňovalo znaky trestného činu podle § 361 TZ (Účast na organizované zločinecké skupině). Proto zde nedošlo k porušení zásady zákazu retroaktivity ani porušení principu zákonnosti trestní odpovědnosti.

3.3.2 proměna trestní praxe v kontextu změn bezpečnostního prostředí

Nováček poukázal na to, že osoby, které v minulosti vstoupily do ozbrojených formací v Donbasu, často dostávaly podmíněné tresty (iROZHLAS,2019), zatímco po roce 2020 se tresty pohybují mezi 6 až 20 lety. Výrazný zlom lze sledovat zejména po:

- zveřejnění informací o výbuchu muničních skladů ve Vrběticích (2021)
- vypuknutí rozsáhlé fáze rusko-ukrajinské války (2022).

Následně začaly české soudy považovat doněcké a luhanské ozbrojené formace za subjekty mající charakter teroristické organizace, což vedlo k aplikaci § 311 TZ (Teroristický útok) a § 312a TZ (účast na teroristické skupině). To je zřetelné např. v případech Fadějev, Urbánek, Kantor, kdy byly ukládány tresty v rozmezí 20–21 let (Máca, n.d.).

Případ Nováček ukazuje, že trestní právo není zcela statické, ale může reagovat na změny bezpečnostního a mezinárodního prostředí prostřednictvím nového hodnocení společenské škodlivosti jednání.

4. Závěr a možnosti dalšího výzkumu

Z výše uvedené analýzy vyvstává několik otázek k zamyšlení. Pokud by v budoucnu vypukl ozbrojený konflikt mezi Tchaj-wanem a Čínou, byla by stabilita a konzistence českého trestního práva dostatečná k řešení podobných situací? Mohly by být obdobné případy použity jako precedent? A do jaké míry by politické okolnosti ovlivnily interpretaci a aplikaci jednotlivých právních ustanovení?

Tchaj-wan má v českém a širším evropském právním řádu dosud nejednoznačné postavení: nejde o plně uznaný stát, ale ani o subjekt s kriminálním či teroristickým

označením. V případě eskalace napětí v Tchajwanském průlivu bude to, jak je „Tchaj-wan“ chápán, přímo určovat, jak české trestní právo vymezí „legitimní odpor“ a „trestněprávně relevantní účast“.

Právní hodnocení těchto jednání lze, např., v rámci výzkumu uchopit prostřednictvím kombinace následujících čtyř faktorů:

- A) politické a hodnotové stanovisko aktéra,
- B) povaha konfliktu,
- C) intenzita zapojení jednotlivce,
- D) mezinárodní a domácí právní definice statusu Tchaj-wanu.

Tyto faktory mohou vytvářet až 48 možných scénářů, přičemž každý z nich může vést k odlišnému výběru příslušného ustanovení trestního zákoníku, například § 311, § 321 či § 361. Hodnocení jednání tedy nebude určeno pouze chováním samotné osoby, ale především postojem českého státu v okamžiku konfliktu.

Budoucí trestní hodnocení činů souvisejících s oběma stranami úžiny zdůrazní, že aplikace trestního práva není pouze souborem technických pravidel, ale je zasazena do širšího kontextu národní bezpečnosti a mezinárodních politických rozhodnutí. Způsob, jakým právo definuje chování, také odpovídá na to, jak stát vnímají světový řád.

Seznam bibliografických odkazů

ČeskéNoviny.cz. (2022). *Soud snížil muži trest z 20 let na šest let za činnost u proruských separatistů* / ČeskéNoviny.cz. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2143937>

ct24.ceskatelevize.cz. (2021). *Čech, který se účastnil bojů na Donbasu, dostal dvacet let vězení*. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/cech-ktery-se-ucastnil-boju-na-donbasu-dostal-dvacet-let-vezeni-29559>

iROZHLAS. (2021, April 21). *Protimafiánská jednotka zadržela pět lidí spojených s boji na Ukrajině. Podezřívají je z podpory terorismu*. iROZHLAS. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ncoz-zasah-cesko-ukrajina_2104210905_ako

Kilián, M. (2022, January 11). *Za pomoc separatistům na Ukrajině dostal 20 let. Nakonec si odsedí jen šest*. *Deník.cz*. <https://www.denik.cz/krimi/separatiste-ukrajina-novacek-soud-vezeni-20220111.html>

Máca, R. (n.d.). *ČEŠI V RUSKO-UKRAJINSKÉ VÁLCE*.

Novinky.cz. (2022, January 11). *Místo 20 let vězení jen šest. Soud mladíkovi uvěřil, že na Ukrajině „válčil v kuchyni“* - Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-misto-20-let-vezeni-jen-sest-soud-mladikovi-uveril-ze-na-ukrajine-valcil-v-kuchyni-40383638>

Rekawek, K. (2021, September 30). *An effective ban on foreign fighting? Wider implications of the Czech policy towards foreign (terrorist) fighters*. <https://www.sciencenorway.no/blog-extremists-foreign-affairs/an-effective-ban-on-foreign-fighting-wider-implications-of-the-czech-policy-towards-foreign-terrorist-fighters/1914171>

Šmejck, M. M. (2023). *Trestněprávní nástroje boje s organizovaným zločinem*.

Štěpánek, N. (n.d.). *NCOZ obvinila pět lidí z terorismu v souvislosti se zapojením Čechů do bojů na Ukrajině*. Retrieved 6 November 2025, from <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/ncoz-obvinila-pet-lidi-z-terorismu-v-souvislosti-se-zapojenim-cechu-do-boju-na-ukrajine-36565>

Za „výlet“ do Doněcka dostal podmínku. „Chtěl vypadat jako uznávaný bojovník,“ píše soudce v rozsudku. (2019, June 29). iROZHLAS. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/soud-cesky-vojak-boj-doneck-rozsudek-podminka-erik-estu_1906290600_tec

Zákon Pro Lidi. (2009). *40/2009 Sb. Trestní zákoník*. *Zákony pro lidi*. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Soud zpřísnil trest muži obžalovanému za boje na Ukrajině. Ve vězení si má místo 4,5 roku odsedět 21 let, ct24,2021 <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/soud-zprisnil-trest-muzi-obzalovanemu-za-boje-na-ukrajine-ve-vezeni-si-ma-misto-4-5-roku-odsedet-21-31822>

Nejvyšší státní zástupce nesouhlasí s mírnějším trestem pro muže, který se zapojil do bojů proti Ukrajině, ct24,2021 <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/nejvyssi-statni-zastupce-nesouhlasí-s-mirnejsim-trestem-pro-muze-ktery-se-zapojil-do-boju-proti-ukra-9232>